

УДК 339.147

Кравчук Аліна Борисівна

*аспірант, асистент кафедри економічної кібернетики
Вінницький національний аграрний університет*

Кравчук Алина Борисовна

*аспирант, ассистент кафедры экономической кибернетики
Винницкий национальный аграрный университет*

Kravchuk Alina

*Postgraduate Student, Lecturer of the Economic Cybernetics Department
Vinnytsia National Agrarian University*

**КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ:
ВИКЛИКИ ДЛЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ
КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТЬ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ:
ВЫЗОВЫ ДЛЯ УКРАИНЫ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ
NATIONAL ECONOMY COMPETITIVENESS: CHALLENGES FOR
UKRAINE IN CONDITIONS OF GLOBALIZATION**

Анотація. У статті досліджено питання пов'язані з поняттям «конкурентоспроможність» та «індекс глобальної конкурентоспроможності». Проаналізовано стан конкурентоспроможності України в умовах глобалізації. Динамічно охарактеризовано позиції та значення України в індексі глобальної конкурентоспроможності за останні роки. Визначено структуру індексу глобальної конкурентоспроможності по секторам, та відображено їх рейтинг в динаміці.

Ключові слова: конкурентоспроможність, національна економіка, глобалізація, індекс глобальної конкурентоспроможності, національна

конкурентоспроможність.

Аннотація. В статті досліджені питання, пов'язані з поняттям «конкурентоспособность» и «индекс глобальной конкурентоспособности». Проанализировано состояние конкурентоспособности Украины в условиях глобализации. Динамично охарактеризованы позиции и значение Украины в индексе глобальной конкурентоспособности за последние годы. Определена структура индекса глобальной конкурентоспособности по секторам, и отражено их рейтинг в динамике.

Ключевые слова: конкурентоспособность, национальная экономика, глобализация, индекс глобальной конкурентоспособности, национальная конкурентоспособность.

Summary. The article deals with the issues related to the concept of "competitiveness" and "global competitiveness index". The state of competitiveness of Ukraine in the conditions of globalization is analyzed. The position and significance of Ukraine in the global competitiveness index for the last years have been dynamically characterized. The structure of the global competitiveness index by sectors is determined, and their ranking in dynamics is reflected.

Key words: competitiveness, national economy, globalization, global competitiveness index, national competitiveness.

Постановка проблеми. Глобалізація – це процес, що впливає на життєдіяльність економічної системи як на мезо-, так і на макро- і мікро- рівнях. Безперечно, глобалізаційні процеси мають, як позитивний, так і негативний вплив на функціонування національної економіки, а тому постає завдання дослідити стан конкурентоспроможності України в умовах глобалізації, проаналізувати індекс глобальної конкурентоспроможності та

розглянути місце України в рейтингу країн світу за даним показником.

Аналіз досліджень і публікацій. Фундатором теорії конкурентоспроможності вважають М. Портера, який займався дослідженням стратегії конкуренції. Також питання національної конкурентоспроможності займалися такі науковці як А.А. Мазаракі [5], Г.М. Филюк [2], Н.П. Воробйова [3], Н.Г. Міценко, О.С. Смик та інші.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою дослідження є здійснення аналізу стану конкурентоспроможності України в умовах глобалізації, індексу глобальної конкурентоспроможності та визначення місця України в рейтингу країн світу за даним показником.

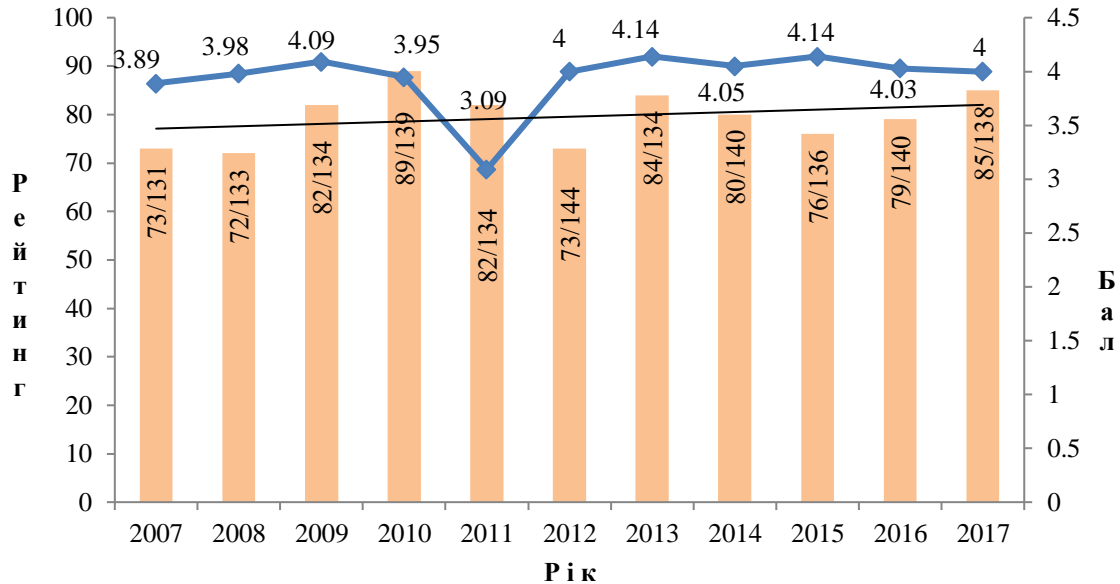
Виклад основного матеріалу. В умовах сьогодення Україна знаходиться на роздоріжжі: чи стати бідною аграрною країною із малорозвиненим внутрішнім ринком, нестабільним політичним становищем, високим рівнем безробіття, або ж навпаки – по максимуму зосередити зусилля на збільшенні конкурентоздатності економіки, використовуючи переваги глобалізації.

Рівень конкурентоспроможності визначає позицію країни в глобальному економічному просторі, демонструє її шанси вижити в умовах жорсткої гіперконкуренції. На превеликий жаль, після здобуття незалежності Україна не спромоглася істотно підвищити свій рівень конкурентоспроможності [2].

При дослідженні рівня конкурентоспроможності використовують один з найбільш узагальнюючих і найвідоміших показників «Індекс глобальної конкурентоспроможності». Індекс глобальної конкурентоспроможності оцінює можливість економіки забезпечити високу продуктивність бізнесу, а тому, більш високі темпи економічного зростання й економічного добробуту держави. Індекс глобальної конкурентоспроможності включає чотири сектори показників: макроекономічна сфера, інституції, здоров'я та початкова освіта,

інфраструктура.

Динаміка позицій та значень України в індексі глобальної конкурентоспроможності за останні десять років відображена на рис. 1.

Рис. 1. Динаміка позицій та значень України в індексі глобальної конкурентоспроможності

Джерело: створено на основі The Global Competitiveness Report [1]

Значення індексу конкурентоспроможності за останні 10 років коливається в межах 3,09-4,14. Це характеризує відсутність прогресу у сферах економіки, політики та соціального розвитку. Згідно рейтингу, Україна за останні десять років втратила свою позицію і змістилась з 73 місця до 85. Найкращим показник був у 2008 році, де Україна посіла 72 місце. Найбільш позитивними роками в кількісному плані були 2013 та 2015 роки, коли індекс був 4,14 із максимального значення 7. Протягом 2014-2016 років можна спостерігати негативну тенденцію до змін стану економіки – замість 76 Україна тепер посідає 85 місце.

Тим часом, значення індексу конкурентоспроможності переважної більшості країн пострадянського простору, які входять до рейтингу, значно підвищилось. Зокрема, індекс конкурентоспроможності Грузії зріс із 3,73 – у 2007 р. до 4,3 – у 2017р., Азербайджану – із 4,06 до 4,7, Казахстану – із

4,19 до 4,3, РФ – із 4,08 до 4,6, Вірменії – із 3,75 до 4,2, Таджикистану – із 3,52 до 4,1. За результатами рейтингу 2017 р., гірші, ніж Україна, показники мають лише Молдова (3,86) та Киргизстан (3,75) [2].

До субіндексів, що підсилюють ефективність входять наступні шість категорій показників: ефективність ринку праці, фінансовий ринок та його розвинутість, технологічність країни, об'єм ринку, вища освіта та професійна підготовка, ефективність ринку товарів та послуг [3]. В Україні сукупність даних показників на досить низькому рівні – в 2016 році це 4,04 із можливих семи пунктів та в середньому за тринадцять років це 3,89 пунктів.

Субіндекс інноваційних чинників складається із таких показників: власне, рівень та обсяг інновацій в країні та бізнес-досвідченість. В Україні даний субіндекс досягає найбільш негативного значення із даних трьох субіндексів [3].

Протягом десяти останніх років дані субіндексу мають тенденцію до повільного збільшення із невисокими коливаннями (рис.2).

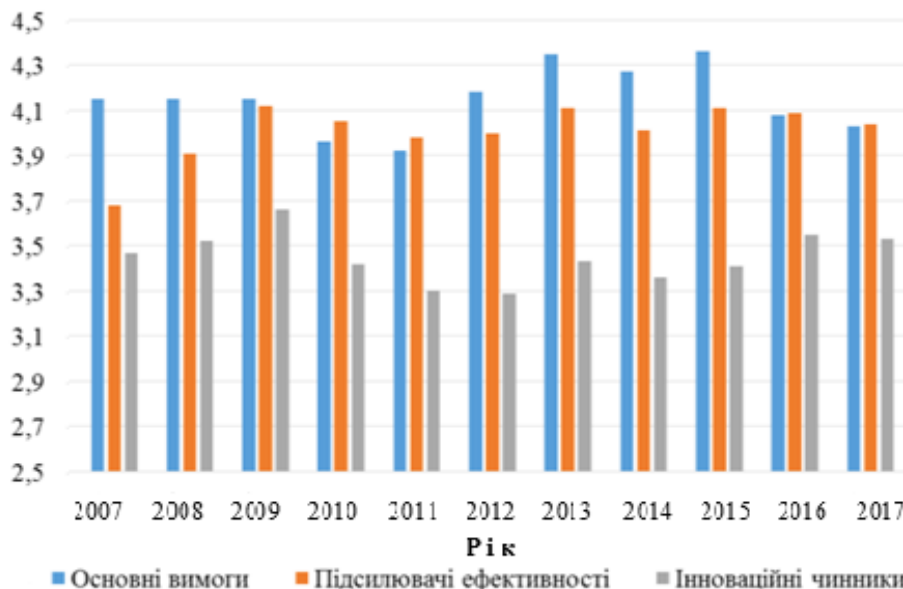

Рис. 2. Структура індексу глобальної конкурентоспроможності по секторам

Джерело: сформовано на основі [3]

Підсумовуючи, можна зробити висновок, що конкурентоспроможність України в умовах сьогодення є на досить низькому рівні – за усі роки, що аналізувалися за рейтингом глобальної конкурентоспроможності, Україна посідає місця, які ближчі до кінця в другій половині рейтингу.

Зростання частки сільського господарства не здатне повною мірою компенсувати втрати від скорочення частки промисловості. У довгостроковому періоді зосередження зусиль на розвитку аграрного сектору, головно на виробництві й експорті сировини або «звичайних» продуктів харчування, як це не парадоксально, не тільки сприятиме економічному зростанню, але й, призводитиме до сповільнення (а то й відставання) економічного розвитку й падіння добробуту населення [2].

Як відомо, конкурентоспроможність національної економіки визначається не тільки здатністю країни в умовах вільної торгівлі виробляти і реалізувати конкурентоспроможні товари і послуги, але й здатність країни досягати стабільно високих темпів зростання ВВП на душу населення. Однак і за цим показником Україна дедалі більше віддаляється не тільки від високо розвинутих країн, але й від країн із середнім і, навіть, відносно низьким рівнями економічного розвитку.

Висновки. Таким чином, в Україні необхідно уже зараз розробити програму, що буде реально працювати над підвищенням конкурентоспроможності української економіки, покладаючи основоположні заходи щодо відновлення промисловості, подальшого піднесення сфери послуг. Основними задачами України та суспільства мають стати [2]:

– створення нових промислових галузей на основі формування потужного інноваційного та науково-технічного потенціалу, здатних виробляти високотехнологічну, конкурентоспроможну й екологічно чисту продукцію, а також їх протекціоністський захист; реанімування деяких

сфер вітчизняного машинобудування (вагонобудування, кораблебудування, авіобудування сільськогосподарського машинобудування), космічної галузі тощо;

– розвиток цифрових та ІТ-технологій. Сьогодні ІТ-інфраструктура та цифрова грамотність перестають бути конкурентною перевагою, а стають вимогою часу. Цифрова революція та формування стійких та тісно взаємопов'язаних глобальних виробничо-комерційних зв'язків створюють можливості для вирівнювання конкуренції малих і середніх підприємств з великими компаніями;

– подальше поліпшення якості ділового клімату, оскільки спроможність вітчизняних товаровиробників утримувати власні позиції на міжнародних ринках, диверсифікувати експорт в товарному та географічному вимірах визначається якістю національного ділового клімату;

– збереження темпів зростання агропромислового виробництва, але зі зміщенням акцентів з виробництва сировини на виробництво екологічно чистих, органічних продуктів харчування, біологічно активних добавок та інших продуктів з високою доданою вартістю;

– створення сприятливих умов для повернення в Україну «мізків», які раніше емігрували за кордон. Їхні знання і досвід стануть потужним важелем розвитку підприємництва тощо.

Література

1. The Global Competitiveness Report 2016–2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www3.weforum.org>.
2. Філюк Г.М. Глобалізація і конкурентоспроможність національної економіки: виклики для України / Г.М. Філюк // Матеріали XVII Міжнародної науково-практичної конференції: Конкурентоспроможність національної економіки. 5-6 жовтня 2017 р. – С. 12-19.

3. Воробійова Н.П. Сучасний рівень конкурентоспроможності України / Н.П. Воробійова // Збірник наукових праць молодих вчених КПІ ім. І.Сікорського «Актуальні проблеми економіки та управління». 2017. - №11. – С. 58-65.
4. Мельничук А. Б. Інноваційні трансформації аграрного сектору: європейський аспект / А.Б. Мельничук // «Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики» Всеукраїнський науково-виробничий журнал. - 2016. - №8. С. 103–111.
5. Мазаракі А.А. Внутрішня торгівля в Україні: економічні умови ефективного розвитку: монографія. / А.А. Мазаракі // КНТЕУ. – 2010. – с. 384.

References

1. The Global Competitiveness Report 2016–2017 [Electronic resource]. – Access mode: <http://www3.weforum.org>.
2. Fylyuk H.M. Globalization and Competitiveness of the National Economy: Challenges for Ukraine / G.M. Filuk // Materials of the XVII International Scientific and Practical Conference: Competitiveness of the National Economy. October 5-6, 2017 - P. 12-19.
3. Vorobyova N.P. Modern level of competitiveness of Ukraine / Н.П. Vorobyova // Collection of scientific works of young scientists KPI them. I. Sikorsky "Actual Problems of Economics and Management". 2017. - №11. - p. 58-65.
4. Melnychuk A.B. Innovative Transformations in the Agrarian Sector: European Aspect / AB Melnichuk // "Economics. Finances. Management: Current Issues of Science and Practice »All-Ukrainian Scientific and Production Magazine. - 2016 - №8. – P. 103-111.
5. Mazaraki AA Domestic Trade in Ukraine: Economic Conditions for Effective Development: Monograph / AA Mazaraki // KNTEU. - 2010. - p. 384.